

Naar een Nederlandse naamlijst voor alle Hymenoptera-families

Theo Peeters, Kees van Achterberg, Wijnand Heitmans, Ad Mol, Liekele Sijstermans, Sandrine Ulenberg, Henk Vlug & Kees Zwakhals

Samen met een groep Hymenoptera-specialisten is het idee opgevat voor alle families van de wespen een

Nederlandse naam te bedenken. We hebben ons werkgebied afgebakend als Nederland inclusief alle eilanden die sinds 2010 tot het Nederlands koninkrijk behoren. De onderstaande namen zijn de voorlopige voorstellen van die specialisten-groep. Er wordt nog gediscussieerd binnen de groep over enkele namen en er ontbreken nog namen bij enkele parasitica-families. Tevens is de Hymenoptera-fauna van de West-Indische eilanden nog slecht bekend en willen we daarnaar nog wat dieper spitten. Graag roepen we jullie hulp in om hierover mee te denken voordat we deze lijst definitief willen maken. Reacties naar ptheo@xs4all.nl.

GROEP: SYMPHYTA – zaagwespen / bladwespen

Superfamilie (6)	Familie (10)	Nederlandse naam
Cephoidea	Cephidae	halmwespen
Pamphilioidea	Pamphiliidae	spinselbladwespen
Siricoidea	Siricidae	houtwespen
Tenthredinoidea	Argidae	borstelsprietbladwespen
	Blasticotomidae	schuimbladwespen
	Cimbicidae	knotsprietbladwespen
	Diprionidae	kamsprietbladwespen
	Tenthredinidae	tenthredinen
Xiphydrioidea	Xiphydriidae	kameelhalshoutwespen
Xyeloidea	Xyelidae	oerbladwespen

Toelichting:

- 0) De indeling van de superfamilies volgt Peters et al. 2017, maar is hier alfabetisch.

GROEP: ACULEATA - angeldragers

Superfamilie (8)	Familie (17)	Nederlandse naam
Apoidea	Ampulicidae	kakkerlakwespen
	Apidae s.l./Anthophila	bijen en hommels
	Crabronidae	graafwespen
Chrysoidea	Sphecidae	langsteelgraafwespen
	Bethylidae	platkopwespen
	Chrysididae	goudwespen
	Dryinidae	tangwespen
	Embolemidae	peerkopwespen
	Formicoidea	Formicidae
Pompiloidea	Mutillidae	mierwespen
	Myrmosidae 1)	bruine mierwespen
	Sapygidae	knotswespen
	Pompilidae	spinnendoders
Scolioidea	Scoliidae 3)	dolkwespen
Thynnoidea	Thynnidae 2)	bonte keverdoders
Tiphioidea	Tiphidae	keverdoders
Vespoidea	Vespidae	plooivleugelwespen

Toelichting:

- Hierbij rekenen we in ons land alleen de bruine mierwesp *Myrmosa atra*.
- Hierbij rekenen we in ons land alleen de gladde mierwesp *Metbocha articulata*.
- Gemeld van Sint Maarten en Sint Eustachius (Simon Thomas 1985).

GROEP: PARASITICA - legboordragers

Toelichting:

- 4) Deze (sub)familie hier apart onderscheiden.
5) Publicatie in voorbereiding.

Superfamilie (11)	Familie (35)	Nederlandse naam	
Ceraphronoidea	Ceraphronidae	boogaderwespen	
	Megaspilidae	stigmawespen	
Chalcidoidea - bronswespen	Aphelinidae	bladluiswespen / bladluisspeurders	
	Chalcididae	dikdijwespen	
	Encyrtidae	borstelwespen	
	Eulophidae	bladmijnwespen / viertarswespen	
	Eupelmidae	keversbronswespen / midspoorpringers	
	Eurytomidae	kraagwespen	
	Leucospidae	...	
	Mymaridae	elfenwespen	
	Ormyridae 4)	pantserwespen	
	Perilampidae	deukkopwespen	
	Pteromalidae	pteromaliden	
Cynipoidea - galwespen	Signiphoridae 5)	knuppelwespen	
	Tetracampidae	...	
	Torymidae	staartwespen	
	Trichogrammatidae	drietarswespen / dwergwespen	
	Cynipidae	Cynipidae	galwespen
		Figitidae	haarbandwespen
		Ibaliidae	zwaardwespen
	Diaprioidea	Ismaridae	tangwespparasieten
		Diapriidae	neuswespen
	Evanioidea	Aulacidae	...
Gasteruptiidae		hongerwespen	
Evaniidae		vlagwespen	
Ichneumonoidea	Braconidae	schildwespen	
	Ichneumonidae	ichneumoniden	
Mymarommatoidea	Mymarommatidae 5)	twinkelwespen / langsteelfjes	
Platygastridea	Platygastridae	platbuikwespen	
	Scelionidae 4)	...	
	Sparasionidae 4)	sprinkhaanwespen	
Proctotrupoidea	Heloridae 5)	gaasvliegwespen	
	Proctotrupidae	priemwespen	
Stephanoidea	Stephanidae	kroonwespen	
Trigonaloidea	Trigonalyidae	kaakwespen	

Toelichting en discussie

Van een viertal families hebben we nog geen Nederlandse naam bedacht die treffend is en tevens goed bekt. Het betreft allemaal families die tot de

parasitica worden gerekend. Enkele nieuwe Nederlandse namen zullen worden toegelicht in de betreffende publicaties die in voorbereiding zijn. Op enkele andere nieuwe familienamen geven we hier een

korte toelichting en ook op enkele familienamen waarover nog discussie is binnen de specialistengroep gaan we kort in.

Voor de families van de Tenthredinidae, Ichneumonidae en Pteromalidae zijn nog geen geschikte namen gevonden en we twijfelen om de wetenschappelijke namen te 'vernederlandsen' in tenthredinen, ichneumoniden en pteromaliden. De Nederlandse namen echte bladwespen, echte sluipwespen en echte bronswespen voor deze families vinden we minder geschikt. Ze duiden op onechte bladwespen etc. en we gebruiken liever geen voorvoegsels zoals echte, gewone, grote, dwerg, micro, etc. maar streven er naar de namen compact te houden. Misschien komen er nog betere ideeën. De superfamilie van de Chalcidoidea draagt al lang de naam bronswespen. Binnen de families van deze groep kun je de naam bronswespen laten terugkomen in de familienamen maar er is hier gekozen voor zo kort mogelijke en goed beklijvende familienamen. Tevens kennen de vertegenwoordigers van enkele families helemaal geen bronskleurige wespen. Binnen deze superfamilie is de discussie naar geschikte Nederlandse namen nog het grootst. We noemen per familie hier soms twee namen om die twijfel aan te geven zoals bladluiswespen en bladluisspeurders voor de Aphelinidae. Maar wellicht zijn ook hiervoor nog betere alternatieven. Chalcididae hebben dikke dijen en Encyrtidae zijn makkelijk te herkennen aan de borstels op het achterlijf. Eulophidae hebben poten met vier tarsleden en het merendeel van de soorten in ons land parasiteert de bewoners van bladmijnen. De vrouwtjes van Eupelmidae hebben grote sporen aan de middentibia plus een enorm springvermogen en een groot deel parasiteert keverlarven in hout. Eurytomidae hebben een relatief breed en lang pronotum vandaar de naam kraagwespen. De Leucospidae is een nieuwe familie die we reeds verwachtten in ons land en in 2014 werd dan ook een eerste vondst gemeld uit een achtertuin in Pijnacker (van Heerden 2014). De naam reuzenertswesp die aan *Leucospis dorsigera* werd gegeven vinden we niet zo geschikt. De soort heeft geen ertskleur maar is opvallend geel-zwart getekend. We zoeken nog naar een andere naam dan ertswespen voor deze familie. Orymidae worden pantserwespen genoemd omdat ze een sterk gechitiniseerd achterlijf bezitten. De Perilampidae vallen op door hun ingedeukte gezicht en door de vrouwtjes van de Torymidae met hun relatief lange zichtbare legboor is de naam staartwespen ontstaan, die ook in de oude literatuur meermaals is genoemd. En de Trichogrammatidae zijn erg klein en hebben poten met slechts drie tarsleden. De superfamilie van de galwespachtigen Cynipoidea bestaat volgens recente inzichten (Ronquist et al. 2015)

in ons land uit nog maar drie families. De familie Cynipidae noemen we de galwespen, de Figitidae zijn de parasitaire galwespen die we de naam haarbandwespen hebben gegeven. De soorten van deze familie hebben een kenmerkende dichte haarband over het voorste deel van het achterlijf. Overigens een dergelijke haarband is niet uniek voor deze familie maar vinden we ook bij andere families zoals bijvoorbeeld de Diapriidae. De houtborende Ibalidae, de meest primitieve familie van de Cynipoidea, hebben een sterk afgeplat mesvormig achterlijf en hebben de naam zwaardwespen gekregen.

Het is nog onduidelijk hoe de systematiek van de Platygastridae het best de werkelijkheid benadert. Rekenen we hiertoe één of meerdere families? De Scelionidae worden de laatste tijd op grond van moleculaire onderzoeken vaak gezien als een subfamilie van de Platygastridae. We volgen hier de indeling van Buhl et al. (2016) die drie families onderscheiden. De soorten van de familie Sparasionidae parasiteren op eieren van sprinkhanen. Van de Trygonalyidae hebben we in ons land maar één soort nl. *Pseudogonalos habnii*. De soorten van deze familie hebben opvallende kaken, vandaar de naam kaakwespen.

Hymenoptera van de overzeese gebiedsdelen

De Hymenoptera-fauna van Benedenwindse eilanden Aruba, Bonaire en Curacao (ABC-eilanden) en van de Bovenwindse eilanden Saba, Sint Eustachius en Sint Maarten (SSS-eilanden) is slecht bekend. In de literatuur wordt nog gezocht naar publicaties over de Hymenoptera van die eilanden. Graag willen we de extra families nog toevoegen aan de Nederlandse naamlijst. Komen op deze eilanden de families Agaonidae - vijgenwespen en Eucharitidae voor? Tips zijn welkom.

Literatuur

- Buhl, P.N., G.R. Broad & D.G. Notton, 2016. Checklist of British and Irish Hymenoptera - Platygastridae. - Biodiversity Data Journal 4: e7991.
- Heerden, A. van, 2014. De reuzenertswesp *Leucospis dorsigera* nieuw voor Nederland (Hymenoptera: Chalcidoidea). - Nederlandse Faunistische Mededelingen 43: 1-4.
- Peters, R.S. et al., 2017. Evolutionary history of the Hymenoptera. - Current Biology, 27, 1-6.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.cub.2017.01.027>
- Ronquist, F., J.-L. Nieves-Aldrey, M.L. Buffington, Z. Liu, J. Liljeblad, J.A.A. Nylander, 2015. Phylogeny, evolution and classification of gall wasps: the plot thickens. - PLoS ONE 10(5): e0123301.
- Simon Thomas, R.T., 1985. Notes on the Hymenoptera Aculeata from St. Martin, Saba and St. Eustatius. - Stud. Fauna Curacao Caribbean Is. 67: 92-9